

1. Verdwijnnende godsdienst, geestelijke bloedarmoede

Als je in Maastricht komt en je bent een liefhebber van boeken, dan is het de moeite waard om even naar binnen te gaan bij die grote boekhandel in de Dominicanenkerk. Leuk om daar rond te lopen en te neuzen tussen al die rekken. Maar altijd als ik daar ben, dan voel ik ook iets van triestheid. Die kerk is gebouwd in de 13e eeuw. Op 29 september 1294 werd hij ingewijd. Eeuwenlang is zo'n gebouw een huis van God geweest, waar de lof van God werd gezongen en waar mensen kwamen om te bidden. En nu loop je daar te shoppen... Het voelt voor mij aan als een soort symbool van deze tijd: God raakt steeds meer uit beeld. En wat komt er voor in de plaats? Handel...

Nu is het niet terecht om alleen maar te somberen over deze tijd. Er zijn ook heel mooie dingen. Maar toch: als je de Europese geschiedenis overziet, en je ziet al die eeuwen van christelijk geloof, en je ziet voor je ogen hoe dat in onze tijd opdroogt, dan is dat ook aangrijpend. Elk jaar heeft de Protestantse Kerk in Nederland 30.000 leden minder. 30.000, dat is ongeveer het aantal inwoners van het Oude Noorden, plus het Liskwartier, plus Bergpolder. En dat elk jaar. Op geestelijk gebied is dit niet echt een florissante tijd.

En nu hebben we gelezen in 1 Samuël 3: 1: 'Het woord van de HERE was schaars in die dagen, er kwam geen visioen openbaar.' Wat betekent dat? Dat wil zeggen: er was geestelijke armoede. Op het gebied van geloof was er bloedarmoede. Vanmorgen hebben we gelezen over de misstanden in Silo, de plaats waar het heiligdom van God was, de tempel. De leidende priesters Hofni en Pinehas dreigden met geweld als ze niet de beste stukken offervlees kregen. Bovendien maakten ze zich voortdurend schuldig aan seksueel misbruik van vrouwen die dienstdeden bij de ingang van de tent van ontmoeting, de tabernakel die aan God was gewijd.

2. En toch is er een kind aan God gewijd

En toch: tóch doet God Zijn werk. Hanna, een wanhopige vrouw, stort daar in Silo haar hart uit voor de HERE. Ze smeekt om een kind. En God verhoort haar gebed. Ze krijgt een zoontje, ze noemt hem Samuël, dat wil zeggen: 'Gebedsverhooring', en ze brengt hem naar Silo, ze geeft hem aan God. En dat kind, die jonge Samuël, leeft dicht bij de HERE. In Hem werkt de Heilige Geest. Als kind en als tiener. Want hier, in vers 1 van hoofdstuk 3, wordt hij genoemd 'de jonge Samuël'. Het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt heeft een brede betekenis, maar waarschijnlijk is Samuël hier een wat ouder kind geweest, of een tiener. Dit is zó bijzonder: er is duisternis, geestelijke duisternis. Maar God is er ook nog, en Hij maakt een nieuw begin! Tegen de stroom in geeft Hij geloof in dat jonge hart van Samuël. En dat is ook de realiteit waarin wij leven. Ook nu is het een tijd van geestelijke bloedarmoede. Je zou er heel modeloos van kunnen worden, als je ziet hoeveel kerken er worden verkocht en omgebouwd tot appartementencomplex of trampolinehal. Maar wat er ook gebeurt: wij zijn hier, of wij beleven deze dienst thuis mee. Dat is al een wonder, dat Gods Geest ons niet heeft losgelaten, maar dat Hij werkt in ons hart. Bovendien: wij mochten vandaag het Heilig Avondmaal vieren. Jezus wilde ons ontvangen, als de grote Gastheer, als de Bruidgom die Zijn hart heeft verpand aan ons als Zijn Bruidsgemeente. Temidden van alle duisternis is er toch dat licht van God. De HERE geeft lichtpuntjes, lichtstralen in het donker.

Over dat licht van God gaat het in vers 2: 'Het gebeurde op zekere dag, toen Eli op zijn slaapplek lag – zijn ogen begonnen zwak te worden, zodat hij niet meer kon zien – en toen ook Samuël zich te slapen gelegd had, voordat de lamp van God gedooft werd in de tempel van de HERE...' Zie je dat? De lamp van God, het licht van God is nog niet gedooft. In de NBG-vertaling van 1951 staat het er met nog meer nadruk: 'Nóg was de lamp van God niet uitgegaan.'

Wat betekent dat? Nou, het is in de eerste plaats een tijdsaanduiding. Elke avond werden in de tabernakel de lichten aangestoken van de menorah, de zevenarmige kandelaar. En dan werd er zoveel olie in gedaan, dat de vlammetjes brandden tot de morgen. En wat staat hier nu? 'De lamp van God was nog niet

uitgegaan.' Het was dus nog donker. Maar dat éne zinnetje, je voelt dat natuurlijk wel aan, dat heeft een tweede, veel diepere symbolische laag! In de duisternis van die tijd, waarin bijna geen woord van God kwam, was toch de lamp van God nog niet uitgedoofd. Dit is een zinnetje vol hoop!

En in die tempel, met z'n graaiende priesters en met dat seksueel misbruik in het heiligdom, in die tempel loopt ook een jongen rond, die aan God gewijd is.

3. In de nacht klinkt de stem van God

En die jongen, die hoort in de nacht een stem. 'Samuël!' Hij schrikt wakker en loopt snel naar Eli, maar die beseft niet wat er aan de hand is. Pas de derde keer heeft Eli het in de gaten: dit is de stem van God! 'Als je weer die stem hoort, zeg dan: Spreek, HERE, want Uw dienaar luistert.' God maakt een nieuw begin. Hij werkt door kinderen, door jongeren. In onze gemeente worden regelmatig kinderen gedoopt. Daar zijn we eigenlijk wel aan gewend, elke twee maanden is er wel een doopdienst. Maar er zijn tijden geweest, in de jaren '80 en de jaren '90, dat er in De Samaritaan bijna nooit een doopdienst was.

De kerkverlating sloeg juist in de stad om zich heen. En bovendien: veel gezinnen vluchten weg uit de stad, naar de randgemeenten. De Samaritaan was een kleine, vergrijsde gemeente.

En dan nu: elke keer weer een doopdienst. Wat een wonder is dat! Je moet nooit wennen aan het wonder. Blijf je verbazen! Juist de doop van een kind tekent de trouw van God. Hij komt al in je leven terwijl jij zelf nog van niets weet! Jezus belooft je al Zijn genade en Zijn liefdevolle vergeving, terwijl je nog geen enkele zonde hebt gedaan! In alle opzichten is God jou vóór! Hij is de eerste, Hij neemt het initiatief! Precies zoals in het verhaal van Samuël: God Zelf maakt een nieuw begin. In de nacht klinkt Zijn stem. 'Samuël! Samuël!' En dan zegt Samuël: 'Spreek, want Uw dienaar luistert.' Of, in een oudere vertaling: 'Spreek, want Uw knecht hoort.'

'Uw knecht', de 'knecht van de HERE', in het Hebreeuws 'Eved Jahweh'. Die uitdrukking, de 'Knecht des HEREN', die komt later terug, met name in het bijbelboek Jesaja. En wie wordt er dan bedoeld met de 'Knecht des HEREN'? Dat is de Messias, de Verlosser die zal komen. De woorden van Samuël zijn héél kenmerkend voor een knecht van de HERE, en ze zijn óók kenmerkend voor déze Knecht des HEREN: 'Spreek HERE, want Uw knecht hoort.'

In het donker van de tijd, toen wij als mensen bij God vandaan waren gedreven, toen klonk – om het maar eens héél menselijk te zeggen – toen klonk in de hemel ook die stem van God. En die stem riep Jezus. De Vader riep de Zoon. En de Vader zei: 'Mijn Zoon, de mensen hebben Mij losgelaten. Wil Jij naar de aarde gaan, om hen te verlossen?'

In de oude theologieboeken heet dat gesprek tussen de Vader en de Zoon de 'raad des vredes', het 'vredesberaad'. En natuurlijk, dat is maar menselijk gesproken. Maar de Zoon, Hij heeft Zijn roeping aanvaard. 'Spreek HERE, want Uw Knecht hoort.'



In Psalm 40, die we net zongen, lezen we daar iets over, een Psalm die profetisch vooruitwijst naar de komst van de Messias. Vers 7: 'U hebt geen vreugde gevonden in slachtoffer en graanoffer, U hebt Mijn oren doorboord; ("U hebt mij geopende oren gegeven, Ik hoor!") –, brandoffer en zondoffer hebt U niet geëist. Toen zei Ik: Zie, Ik kom, in de boekrol is over Mij geschreven. Ik vind er vreugde in, Mijn God, om Uw welbehagen te doen; Uw wet draag Ik diep in Mijn binnenste.'

In de nacht van deze wereld heeft God een nieuw begin gemaakt. Hij heeft Zijn Zoon geroepen. En Zijn Zoon heeft het gezegd: 'Spreek HERE, want Uw Knecht hoort.'

Die gehoorzaamheid aan de Vader heeft de Zoon aan het kruis gebracht. Hij deed het om ons leven te geven, eeuwig leven. Hij gaf ons Zijn lichaam als voedsel, Hij gaf ons Zijn bloed, als verzoening voor onze zonden. We mochten het viertien vandaag in de tekenen van brood en wijn: die trouw van God, Zijn verbondstrouw door de eeuwen heen. Zó wonderlijk, zó indrukwekkend. Het is diezelfde God die Samuël riep, die ook ons vandaag de hand heeft gereikt bij het Heilig Avondmaal. De God van toen is de God van nú. Want Hij leeft en Hij spreekt, nog steeds!

Hoe spreekt God dan? Nou, dat doet God op veel manieren. Het allermeest doet Hij dat door de Bijbel. De Bijbel is Gods Woord bij uitstek. Als je met God wilt leven en je laat de Bijbel links liggen, dan kom niet verder.

Maar om mensen bij die Bijbel te krijgen, maakt God ook vandaag de dag nog steeds gebruik van bijzondere manieren. Bijvoorbeeld moslims die christen zijn geworden: zij vertellen vaak over dromen en visioenen die hen op het spoor van de Bijbel hebben gebracht. Maar ik hoor het ook heel regelmatig van Nederlandse mensen, die het mij vertellen: 'Ik heb iets heel bijzonders meegemaakt, ik heb een stem gehoord,' of 'Ik heb een bijzondere droom gehad', of een visioen.

Misschien ken je dat uit eigen ervaring. Dat is niet vreemd, maar toets het wel altijd aan de Bijbel. Want bijzondere ervaringen kunnen ook voortkomen uit je eigen fantasie, of ze kunnen zelfs uit een foute bron komen. Paulus schrijft: 'Veracht de profetieën niet, maar toets alles en behoud het goede' (1 Thessaloniëzen 5: 20-21).

God spreekt, door de Bijbel, God spreekt door de uitleg van de Bijbel in de kerk, God spreekt door liederen, God spreekt op zoveel manieren. Maar de vraag is: luister je ook? Hoor je Zijn stem? En als je die stem hoort, wat doe je dan? Volg je ook Zijn weg? Het gaat om horen én gehoorzamen.

4. Steeds weer maakt God een nieuw begin

God heeft Samuël geroepen en met Hem een nieuw begin gemaakt in Israël. En elke keer blijft God roepen.

Hij roept ook ons, vandaag! Hij roept u, Hij roept mij, maar Hij roept héél speciaal jou! Als je hier zit als kind, of als tiener of als jongere. Misschien denk jij weleens: 'De kerk, dat is iets voor ouderen, voor volwassenen.' Maar wie roept God hier in 1 Samuël 3? Roept Hij de hogepriester, de oude Eli? Of roept Hij Hanna, of Elkana? Nee, God roept Samuël, een kind, een tiener! God heeft een warm hart voor kinderen, voor jongeren! Besef jij dat? Juist nu roept God jou! Juist nu heeft God jou nodig! En God vertrouwt jonge mensen. Weet je dat? Samuël krijgt hier een héél moeilijke opdracht, echt héél moeilijk! Hij durft zelfs niet naar Eli toe te gaan. Maar God vertrouwt Samuël deze opdracht toe. Als jij je

beschikbaar stelt voor God, dan wil Hij ook nu al door jou heenwerken. Niet pas later. Nee, nu!

Als je dit hoofdstuk leest, dan word je daar blij van. Want het begint heel somber, dat zagen we. Maar hoe eindigt het? Het eindigt vól hoop! Vers 19: 'En Samuël werd groot. De HERE was met hem en liet niet een van Zijn woorden onvervuld.' God deed alles wat Hij had gezegd, en daarmee bevestigde Hij het gezag van Samuël. Vers 20: 'En heel Israël, van Dan tot Berseba toe, erkende, dat Samuël aangesteld was tot profeet van de HERE. En de HERE bleef in Silo verschijnen; ja, de HERE openbaarde Zich aan Samuël in Silo door het woord van de HERE.'

Merk je het verschil? In één hoofdstuk! Aan het begin: 'Het woord van de HERE was schaars..' En hier: 'En de HERE bleef in Silo verschijnen; ja, de HERE openbaarde Zich aan Samuël in Silo.' Nóóit is de nacht zó donker, of Gods licht kan er tóch weer doorheen stralen! Houd je dat vast?! Laat je nooit, maar dan ook nooit in de put praten, dat het óver is met de kerk, en met het christelijk geloof. Dat is wat de duivel graag hoort. Hij verspreidt al dit soort leugens. Maar de Bijbel zegt iets heel anders.

'Nog is de lamp van God niet uitgedoofd.' In het Belgische tijdschrift Knack stond een paar weken geleden een interview met de Vlaamse auteur Kristien Hemmerechts. Zij had het katholieke geloof van haar jeugd al tientallen jaren vór achter zich gelaten. Maar Hemmerechts vertelt dat ze sinds begin dit jaar elke zondag in de Antwerpse Sint-Carolus Borromeuskerk de mis bijwoont. Ze maakt deel uit van Sant'Egidio, een rooms-katholieke geloofsgemeenschap die zich bezighoudt met armenhulp.

Via die armenhulp was Hemmerechts met Sant'Egidio in aanraking gekomen. Ze had gelezen over het jaarlijkse kerstdiner dat Sant'Egidio voor daklozen organiseert, ze meldde zich er als vrijwilliger en raakte er steeds meer bij betrokken. ze zegt: 'Langzaam drong tot mij door dat het toch heel wonderlijk is wat die leken doen en hoe het evangelie voor hen een heel belangrijke inspiratiebron is.'

Toen ze niet lang daarna een reportage schreef over Sant'Egidio ging ze naar een gebedsbijeenkomst in de Carolus Borromeuskerk. In het interview zegt ze: 'Tot mijn eigen verrassing ben ik blijven gaan. Het is een feest om in die kerk te zitten. Ik kan dat gevoel moeilijk verwoorden, maar ik stel vast dat ik me daar thuis voel. Ik kijk er telkens weer naar uit om ernaartoe te gaan. Ik voel me er thuis. Daar ben ik in Gods handen.'

Al eerder, in 2015, toen bij Hemmerechts borstkanker was vastgesteld, had ze een religieuze ervaring. 'Na de diagnose overviel mij een groot gevoel van angst. Je denkt meteen dat de kanker je hele lichaam zal veroveren. Ik was in paniek, tot ik op een nacht in bed lag en me omhelsd voelde, gekoesterd door iets wat het menselijke overstijgt en wat ook weleens God wordt genoemd. Die veiligheid en geborgenheid brachten mij zo veel rust en vrede. Toen was ik niet meer bang en dacht ik: laat maar komen wat er moet komen.' Dat leidde niet direct tot een ommekeer, eerst duwde ze het gevoel van zich af. maar later kwam ze tot aanvaarding. 'Ik heb tegen mezelf gezegd: Kristien, aanvaard het nu maar. Sindsdien ben ik veel gelukkiger.'

Al zijn de tijden nog zo donker, God roept! Er klinkt een stem in de nacht. Zijn werk gaat door. Vandaag mochten we dat viertien in de tekenen van brood en wijn. Hij gaat door totdat Jezus terugkomt. En wij mogen het zingen: 'Spreek, Heer, Uw woord, dat het licht overwint!' Amen.

Reageren? Bel of mail: René van Loon, 010-442 6280, renevanloon@samaritaan.org